

FÖLDGÁZ NAGYKERESKEDELMI MODELL- ALTERNATÍVÁK 2015 UTÁN MAGYARORSZÁGON

Konzultációs anyag

2012. október 17.

Az alábbi dokumentum a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által kezdeményezett nyilvános konzultáció első vitaindító anyaga, mely a 2015 utáni magyar gázpiac modelljének kialakításában kéri az iparági szereplők közreműködését. A válaszokat a

gazvizio@nfm.gov.hu email címre kérjük

2012. november 30.-ig megküldeni.

A válaszokat a Minisztérium a honlapján nyilvánosságra hozza. Amennyiben válaszait vagy azok egy részét bizalmasan kéri kezelni, kérem jelezze, illetve a válaszainak egy nyilvános verzióját is küldje meg.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

Kérjük, adja meg a Minisztérium számára a teljes elérhetőségét, hogy a válaszaival kapcsolatban esetlegesen felmerülő kérdésekkel megkereshessük:

Az Ön által képviselt cég/szervezet neve és címe:

CENTREX Hungária Energetikai és Gázipari Zrt.

Kérem jelölje, hogy az Ön cége/szervezete melyik csoportba tartozik:

a. Kereskedő

Amennyiben szükségét látja, hogy válaszát bizalmasan kezeljük, kérjük, hogy erre vonatkozóan adjon indoklást, illetve jelezze, hogy válaszában mely részét tekinti bizalmasnak.¹

---

¹ A Minisztérium minden beérkező választ gondosan mérlegel (legyen az bizalmasan kezelendő vagy nem) azzal a megkötéssel, hogy nem veszi figyelembe az anonim válaszadók véleményét. A Minisztérium nyilvánosságra hozza az írásos konzultációra beérkezett válaszok számát, a válaszadók neveit, és minden nem bizalmasan kezelendő választ. A válaszadók kérhetik, hogy a válaszaikban megadott információ vagy adat bizalmasan kezeltesse. A Minisztérium ekkor a válaszadóval egyeztet, hogy mely adat vagy információ a bizalmas, és kérheti ennek indoklását, illetve a válaszában egy nyilvánosság elé tárható verzióját is.

1. HÁTTÉR

- 1.1. A hazai földgázpiac folyamatos fejlődésen ment keresztül a 2004. évi piacnyitás óta. A piaci modelleknek ugyanakkor mindvégig meghatározó eleme volt a hazai gázellátás gerincét adó, az orosz féllel 1996-ban megkötött hosszú távú (TOP) szerződés. A szerződéssel rendelkező hazai piaci szereplő (a MOL, majd később az E.ON) a kínálati oldalon elfoglalt pozíciója miatt mindvégig domináns pozícióban volt. A gázpiaci modell alkalmazkodott ehhez a helyzethez a közüzemi kereskedelmi, majd 2009-től az egyetemes szolgáltatói szegmens kialakításával.
- 1.2. A magyar TOP szerződés 2015-ben jár le. Ezzel a hazai nagykereskedelmi piacon megnyílik a lehetőség egy kevésbé koncentrált, többszereplős, versenyzőbb nagykereskedelmi gázpiac kialakítására.
- 1.3. Jelen dokumentum célja a 2015 utáni hazai földgáz nagykereskedelmi modell-alternatívákról folytatandó szakmai konzultáció megalapozása.
- 1.4. A dokumentum áttekinti a gázpiac üzleti modelljét meghatározó kulcskérdéseket, s ezután felvázol három üzleti modell lehetőséget.
- 1.5. A 2015 utáni gázpiaci üzleti modellnek az alábbi feltételeket kell kielégítenie:
  - a modell garantálja a biztonságos hazai gázellátást;
  - a modell ösztönözzön arra, hogy a végső fogyasztók a lehető legkedvezőbb áron jussanak földgázhoz, miközben az iparági szereplők gazdaságos működése is garantált;
  - a modell támogassa, hogy Magyarország régiós gázelosztó (hub) szerepe erősödjön.

1.6. A 2011-ben elfogadott „*Nemzeti Energia Stratégia 2030*” (NES 2030) a hazai gáz infrastruktúra fejlesztésének, a források diverzifikálásának kiemelt célként való megjelölésével, a szlovák-magyar gáz összekötő vezeték kiemelt projektként való kezelésével megtette az első lépéseket a jövőbeni piacszerkezet megalapozásához. Az alternatív források bevonását lehetővé tevő nagy nemzetközi szállítóvezetékek és a régiókban tervezett LNG terminálok megépülése, illetve a nem-konvencionális földgázkitermelés jövőbeni felfutása tovább bővítheti a hazai földgázpiac előtt álló lehetőségeket. Jelen dokumentum a Stratégia által kijelölt célokat szem előtt tartva tekinti át a 2015 után rendelkezésre álló lehetőségeket.

- ❖ Egyetért-e azzal, hogy a magyar kormánynek lényeges mozgástere van a 2015 utáni gáz nagykereskedelmi piaci modell kialakításában?

A magyar kormánynek jelentős mozgástere van, a törvény-előkészítésen és egyéb jogszabály alkotáson keresztül a hazai földgáz nagykereskedelmi modell kialakításában.

A modell kialakításakor figyelembe kell vennie a Kormánynek a meglévő hazai jogszabályi kereteket, az EU-s szabályokat és direktívákat, a rendelkezésre álló források szerkezetét és a piaci igényeket.

- ❖ Hogyan ítéli meg a nagy nemzetközi infrastruktúra-beruházások (lengyel és horvát LNG terminálok, Déli Áramlat, Nabucco, Észak-Dél folyosó) megvalósulási esélyeit, és hogyan járulhatnak hozzá az útvonal- és forrásdiverzifikációs célokhoz?

A nagy nemzetközi beruházások forrásdiverzifikációs és a regionális hub tervek szempontjából egyaránt fontosak Magyarország számára, de csak akkor jelentenek valós alternatívát és eredményeznek forrásdiverzifikációt, ha földgázforrások is rendelkezésre állnak. A nemzetközi forrásokhoz való elvi hozzáférés árszabályozó hatást is kifejthet a hazai piacon.

A fenti infrastruktúrális projektek közül annak látjuk nagyobb esélyét, amelyben kevesebb a szereplő, a döntéshozó. Így: a lengyel LNG terminál csak a lengyel kormány döntésétől függ, sőt az érdeklődő szomszéd államok kihátrálása esetén is életképes maradhat a projekt a lengyel piac nagysága miatt. Ugyanezen okból nagyobb az esélye a Déli Áramlatnak is.

Forrásdiverzifikációs szempontból kockázatot jelent, hogy a projektek egy része még tervezési fázisban vagy a megvalósítás folyamatában van, mentességet kapnak-e a TPA alól, állnak-e rendelkezésre valós, gazdaságos források.

- ❖ Piacképzési hozzájárulásuk szempontjából hogyan rangsorolná a projekteket?
1. Déli áramlat; 2. Észak-déli Folyosó; 3. Nabucco; 4. Horvát terminál
- ❖ A fent említetteken kívül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

A piaci szereplők magatartását nagyban befolyásolja, mozgásterüket csökkenti az elmúlt időszakban kialakított szabályozási környezet. Az állandóan változó feltételek felülírják a társaságok stratégiáját, nem képesek hosszabb távra tervezni, szerződéseket kötni. A szektort érintő különadók, a rezsicsökkentő intézkedések miatti árszabályozási intézkedések, befektetett eszközök hozamának jelentős csökkentése, a kötelező forrásfelajánlások rendszerének kialakítása elbátortalanítják a földgázpiaci szereplőket.

A szabályozás forrásteremtő jogszabály módosításai egyenlőtlen helyzetet teremtenek a szereplők számára.

Az árszabályozás politikai és szociálpolitikai eszközzé vált, fontos lenne egy olyan modell kialakítása, amely nem árkérdésként kezeli a szociálpolitikai szempontokat, képes azokat külön választani és takarékosagra ösztönzi a felhasználókat. A támogatások rendszerének az energiatakarékosági projekteket a felelős felhasználói magatartás kialakítását kellene támogatnia, melyek hosszú távon, több területen is éreztetnék hatásukat.

2. A MODELLVÁLTÁS HAZAI ELŐFELTÉTELEI

2.1. A hazai gázfogyasztás az utóbbi 5 évben csökkenő trendet mutat, a háztartások fogyasztáscsökkenésének és az ipari termelés stagnálásának köszönhetően. A gázkereslet előrejelzésében a villamosenergia-termelők gázkereslete meghatározó tényező, és ily módon a gázpiaci fejlemények (árak) jelentős hatással vannak az árampiac kínálati oldalára is (a földgáz alapú erőművek versenyképességére). A fogyasztás és a hazai kitermelés trendjeinek alapján 2030-ig – figyelembe véve az energiahatékonysági javulást, a NES 2030-al összhangban – évi 10 milliárd m³ körüli gázimport igényrel számolunk.

2.2. A hazai földgázpiac folyamatosan fejlődik a 2004. évi piacnyitás óta. 2011-ben a teljes hazai gázfogyasztás 60%-a szabadpiaci szerződés keretében került kiszolgáltatásra.

- 2.3. Az utóbbi három évben a verseny térnyerésének döntő komponense a túlkínálatos nyugati piacról történő beszállítást lehetővé tevő HAG vezeték által generált importverseny. A kedvező árazású nyugat-európai gázkínálat következtében a nyugati reláció aránya a teljes földgázimporton belül 2011-ben 50% fölé emelkedett. A HAG Európa egyik legkihasználtabb gázvezetéke.
- 2.4. A jövőbeni gáz nagykereskedelmi verseny szempontjából kedvező és lényeges tényező, hogy a MOL és az MVM mellett Európa legjelentősebb gázforrással rendelkező piaci szereplői közül öten jelen vannak a hazai piacon (E.ON, RWE, ENI, GDF-Suez, Gazprom), közülük többen vertikálisan integrált érdekeltségekkel. A gázkereskedelmi engedélyesek száma 42, közöttük számos további jelentős portfólióval rendelkező gázkereskedőt találunk.
- 2.5. A hazai gázipari infrastruktúra 2008 és 2010 közötti látványos bővülése is kedvező fejlemény a nagykereskedelmi verseny szempontjából. Az említett időszakban a csővezetékes gázimport kapacitás 72, a földalatti tárolók mobilgáz kapacitása 65 százalékkal nőtt. A szlovák-magyar összekötő vezeték megépülése után a hazai piac importigénye keleti, illetve nyugati irányból is teljes egészében kielégíthető.
- 2.6. A végső fogyasztók kereskedőváltási aránya és hajlandósága az ipari fogyasztók között viszonylag magas, és a jelenség még a hatósági árazással védett egyetemes szolgáltatói körben is megfigyelhető.

❖ Egyetért-e a fenti megállapításokkal?

A hazai földgázimport előrejelzését – 10 Mrd m³ – túlzónak tűnik a felhasználási prognózisok tükrében. Az előrejelzések 11 Mrd m³ földgázigénnyel számolnak középtávon, melyből közelítőleg 2,5 Mrd m³ a hazai források nagysága. Ennek tükrében középtávon a hazai várható import igény 8,5 Mrd m³.

A HAG vezeték kapacitásának kihasználtsága 2010 óta ilyen magas. A világgazdaság visszaesése miatt túlkínálat alakult ki a nyugat-európai piacokon, ami alacsonyabb spot piaci árakat eredményezett. Nem a HAG vezeték generálta az import versenyt, hiszen ezt megelőzően évekig kapacitás többlet volt ezen a vezetéken, hanem a gazdasági válság következtében kialakult kínálati többlet.

A magyarországi felhasználás mértékéhez képest a rendelkezésre álló kapacitások túlzónak tűnnek. A rendszerfejlesztési beruházások beépülnek a tarifákba, ami növeli a hazai hozzáférési díjakat. A nemzetközi tranzit mennyiségének növelése ezt enyhíteni tudná az elért bevételek visszaforgatásán keresztül. Hosszútávon a szállítási és tranzit tarifák csökkentéséhez vezetne, ami a tevékenység versenyképességét növelné, és hozzájárulna a regionális hub kialakítási esélyének növeléséhez (esetleg enyhíthetné Ausztria versenyelőnyét is).

A hazai piacon jelen lévő nemzetközi nagyvállalatok importőrként jelenleg csak közvetetten jelennek meg. Magyarországon három olyan társaság van, akinek a portfóliójában hosszú távú forrás is szerepel. A Gazprom kereskedőként közvetlenül nem jelenik meg a magyar földgázpiacon, földgázt leányvállalatai nem értékesítenek közvetlenül Magyarországon területén.

Magyarország import igénye keleti és nyugati irányból ma is kielégíthető teljes mértékben a szlovák-magyar összekötő vezeték nélkül is, amire egyébként nem volt és jelenleg sincs piaci, kereskedelmi igény.

❖ A villamos energia piacon milyen beruházási feltételekkel jelenhetnek meg a földgázos erőművek 2015 után?

Magyarországon ma 20 nagyerőmű adja a teljesítőképesség 85%-át, de ezek kihasználási óraszámra alig haladja meg a 40%-ot. A legnagyobb földgázüzemű erőműveink részesedése a hazai termelésből együtt sem éri el a 20%-ot. A hazai áramkereskedelem pozitív import szaldóval működik.

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által készített „Erőmű-fejlesztési cselekvési terv” című munkaanyagot, évi 1-2%-os áramkereslet-növekedést jósol, de az energiahatékonysági intézkedések, korszerűsítések és a gazdasági válság ezt csökkenthetik. Az EU-27 az új politikai forgatókönyvében 0,8%-os évi növekedéssel számol.

Magyarországnak a gazdasági stagnálás mellett változatlan felhasználással célszerű számolnia.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

A munkaanyag szerint a meglévő 10100 MW teljesítőképességű erőműpark felét 2027-ig le kell selejtezni, amelyeket pótolni kell. A tervezet alapvetőnek ítéli a gázerőmű fejlesztéseket, mivel ezek rugalmas üzemére szükség van. A munkaanyag alapján az atomerőmű és a gázerőművek bővítése együttesen 4672 MW bruttó teljesítményt jelentenek, ami csaknem teljesen pótolja a 2027-ig kieső erőművi kapacitásokat.

A földgáztüzelésű erőművek a jövőben is jelentős szerepet töltenek be a hazai áramellátásban, mert a rendszer rugalmassági követelményeit az alaperőműnek számító atomerőmű nem képes biztosítani. Ez a rugalmassági szolgáltatás azonban egyre nagyobb napon belüli ingadozáshoz vezet a földgázfelhasználás tekintetében.

Az áram átvételi szabályok módosításának következtében a földgáztüzelésű, kapcsolt termelésű gázturbinás, gázmotoros vagy gőzturbinás kiserőműpark hanyatlásnak indult. Az áram átvételi és az adózási szabályoknak a kedvező változása pozitívan befolyásolná a beruházások megtérülését, de a hazai igények, az import pozitív szaldója és a már ismert erőművi beruházások megvalósulása esetén a piaci kereslet jelenleg nem indokol további kapacitásnövelő beruházásokat.

- ❖ **Hogyan ítéli meg a kiskereskedelmi szegmens fejlődési ütemét a szabadpiaci nyitás óta? Mik a további fejlődés előfeltételei?**

A magyarországi szabadpiaci kiskereskedelmi piaci szegmensbe tartozók körét jogszabályok határozzák meg. A piacnyitás mértéke, a kiskereskedelem fejlődése az egyetemes szolgáltatásra jogosultak jogszabályi változásának függvénye volt az elmúlt évtizedben. A szabadpiaci felhasználók kereskedőváltásában az ellátás biztonsági szempontok alig játszanak szerepet, az árak a meghatározóak.

A szabadpiaci kiskereskedelmi piac mennyiségi bővülése az egyetemes szolgáltatásra jogosult felhasználók kereskedőváltása következtében valósulhatna meg, de a jelenlegi árszabályozás keretei között az egyetemes szolgáltatásra jogosult felhasználói kör a nyomott árak nyújtotta ellátásbiztonságot nem cseréli fel a szabad piaci szerződésekre. Kínálati oldalon kevés olyan kereskedelmi engedélyes van, amelynek az infrastruktúrája a szigorú fogyasztóvédelmi szabályok mellett lehetővé tenné ennek a felhasználói körnek az ellátását, ha a szabadpiacon kínálható árak szintjétől el is tekintünk.

A gazdasági válság következtében csökkentek a piaci igények, mely trend visszafordulása rövidtávon nem várható az előrejelzések szerint.

Az árverseny miatt elsősorban a piaci szereplők részesedésének átrendeződése várható rövidtávon és nem a hazai piac keresleti oldalának bővülése.

- ❖ **A fent említetteken kívül a hazai piac fejleményei közül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?**

A jelenlegi kormányzati szándék - az E.ON üzletágainak megvásárlása – hosszútávon befolyásolja a hazai piac szereplőinek körét, az állami befolyásolhatóság mértékét. Az MVM ezzel a döntéssel lefedti

- csaknem a teljes földgázelosztási láncot – legjelentősebb importszerződés birtokosaként nagykereskedő, kereskedelmi engedélyes, szervezett piacot

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

működtető engedélyes, szállítási engedélyes, tárolói engedélyes (várhatóan stratégiatároló is),

- és a földgáztól, mint primer energiaforrástól a villamos energiaértékesítésig a teljes energetikai láncot.

Ezek a lépések, az MVM Csoporton belül kialakuló tevékenység-koncentráció a domináns nagykereskedői modell kialakítását vetítik előre.

Az állam tovább erősítette az energiaárak szociálpolitikai szerepét a rezsicsökkentő intézkedésekkel és a Bizottság felállításával.

Ezek az intézkedések a versenypiaci modell és a kevert modell kialakításának esélyét valószínűtlenné teszik.

3. A MODELLVÁLTÁS RÉGIÓS ELŐFELTÉTELEI

- 3.1. A nyugat-európai gázfogyasztók jelenleg négy-öttszörös felárat fizetnek nagykereskedelmi szinten a gázért az USA/Kanada piacaihoz képest. Ezen felül régióink országai további jelentős, 30-40%-os felárat fizetnek a gázért a nyugat-európai spot piaci árakhoz képest, döntően dominánsan egyoldalú orosz importfüggőségük és a gázpiaci verseny majd' teljes hiánya miatt.
- 3.2. Az egyidőben bekövetkező keresleti- és kínálati oldali fejlemények az elmúlt években jelentős változásokat eredményeztek a nyugat-európai gázpiacon.
- 3.3. Az USA nem konvencionális gáztermelésének utóbbi évtizedben tapasztalt felfutása, és ezzel párhuzamosan az USA LNG gázkeresletének visszaesése jelentős LNG többlet forrás megjelenését hozta Nyugat-Európa LNG fogadására képes országaiban.
- 3.4. Az LNG piac a regionális gázpiacokat egyre inkább összekapcsolja, ezért az egyes régiókban bekövetkező kereslet-kínálati elmozdulások más régiókra gyakorolt hatásai nagymértékben felerősödnek.
- 3.5. A pénzügyi és gazdasági válság hatására a kereslet Európa szerte visszaesett.
- 3.6. Mindezek hatására az elmúlt három évben az európai földgázpiacokon jelentős túlkínálat alakult ki. Ennek következtében a nyugat-európai spot árak tartósan és nagymértékben az olajindexált gázárak alá süllyedtek.
- 3.7. Részben a fenti piaci fejlemények, részben a belső gázpiac kialakítását célzó szabályok fokozatos végrehajtása következtében a nyugat-európai gázpiac dinamikus fejlődik, likviditása a válság éveitől is ugrásszerűen nő. Az olajindexált gázárak 2006 óta fokozatosan teret vesznek az európai kereskedelemben. A piaci árazású szerződések aránya 2010-re megközelítette a fogyasztás 40%-át.

- 3.8. Oroszország a reá, illetve a vele szerződéses viszonyban lévő európai partnereire nehezedő verseny hatására részben újratárgyalta meglévő TOP szerződéseit (E.ON, RWE) illetve több piacon megjelent kisebb, 1-3 mrd m³-es szerződésekkel.
- 3.9. Az utóbbi évek jelentős gázpiaci átalakulását és az azzal járó árkockázatot elsősorban az új szerződések futamidejének csökkentésével kezelik a vásárlók. A nagy európai gázipari vállalatok is csökkentik portfoliójukban a hosszú távú szerződések súlyát.
- 3.10. Régióink gázkereskedelmét a mai napig dominálja az egyoldalú orosz gázimport függés és a TOP szerződéseken nyugvó olajtermék-indexált gázárzás. Több régiós ország (Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Románia) az elmúlt években újíttotta meg TOP szerződését Oroszországgal újabb 20-25 évre. A jelenleg tárgyalás alatt álló bolgár és szerb TOP szerződések esetében a szerződéses időtáv várhatóan 5-10 év között lesz. Az éves lekötött mennyiség eléri ezen országok jelenlegi fogyasztásának 60-100%-át. Szomszédaink tehát jelentősen elkötelezték magukat az orosz szállító mellett.
- 3.11. Az említett, kedvezőtlen kondíciókkal rendelkező TOP szerződéseket birtokló régiós vállalatok földgázkereskedelmi üzletágai a piaci árazású gáz térnyerése, illetve szabályozási árdöntések miatt veszteséget termelnek (Bulgária, Lengyelország, Szlovákia, Magyarország).

❖ Egyetért-e a megállapításokkal?

A nyugat-európai gázfogyasztók a Henry Hub és TTF árak összevetése alapján 3, legfeljebb 3,5-szeres felárat fizettek 2013 januárjában a földgázért az USA piacaihoz képest. A 4-5-szörös árkülönbség az olajbázisú és a Henry Hub árai közt mutatkoznak.

Mivel a hazai árak az olajbázis és a TTF árak valamilyen arányú súlyozott átlagaként alakulnak ki, ezért a tanulmányban bemutatott különbségek mindenképpen túlzónak tűnnek.

❖ Hogyan látja a középtávon az európai földgázpiaci keresleti-kínálat viszonyok alakulását? Milyen módon hat ez a lehetséges jövőbeni földgázpiaci modell-alternatívákra?

A nyugat-európai országok lassú gazdasági növekedéssel számolnak. Magyarországon stagnálásra számíthatunk középtávon is. Keresletbővüléssel nem számolhatunk.

❖ A jelenleg érvényes szerződéses gyakorlat és a piaci fejlemények alapján milyen szerződéses feltételeket tartana reálisnak egy esetleges jövőbeni TOP szerződés megkötésekor (mennyiség, időtartam, árazás)?

A jelenlegi hazai szabályozási környezet a spot árak dominanciája felé tolja el a piaci gondolkodást. A spot árakat azonban globális és regionális események befolyásolják, ezért igen "sérülékeny", hiszen nem a hazai kereslettől-kínálattól függ. A végfogyasztók legtöbbször csak az árra koncentrálnak, az ár alapján szerződnek. Ha baj van, az államtól vár segítséget, az állam pedig fokozatosan erre a szerepre rendezkedik be (pl.: minden tároló állami irányítás alá vétele). Hosszú távú szerződést – lassan – egyetlen kereskedő sem akar kötni, ez az állami kereskedő(k) feladata marad. Minden ellátási kockázat az államra hull vissza, amit a közös adóból kell fedezni.

Amennyiben az állam ezt a szerepet tudatosan választja, akkor hosszú távú szerződéssel (15-25 év) kell rendelkeznie a hazai fogyasztás legalább 50-70 %-ára. Az árazás lehet a hagyományos olajindexált ár is, de legalább 2-3 évente ár-felülvizsgálati lehetőséggel, amikor a spotáraktól függően lehetne korrigálni a bázisárát.

❖ Mi a véleménye a Gas Target Model közép-európai alkalmazhatóságáról? Annak milyen előfeltételeit tartja fontosnak? Mik a regionális gázpiac kialakulásának akadályai?

❖ A fent említetteken kívül a globális, az európai és a régiós piac fejleményei közül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

4. AZ EURÓPAI UNIÓ SZABÁLYOZÁSI KERETRENDSZERE

- 4.1. 2015 után a hazai gázpiacon maradéktalanul érvényesülnek a földgázpiaci irányelv, a szállítóvezetékekhez való hozzáférést szabályozó rendelet (együtt: a harmadik csomag), az ellátásbiztonsági rendelet (a gáz ellátásbiztonságról) valamint a nagykereskedelmi piacok monitoringját szabályozó rendelet előírásai.
- 4.2. A meglévő infrastruktúrához történő hozzáférést, különösen az összekötő vezetékeket illetően, az addigra elfogadott európai üzemi és kereskedelmi szabályzat (Network Code) előírásai szabályozzák majd.
- 4.3. A hazai gáztárolókhoz történő hozzáférés rendszere JPE vizsgálat eredményei alapján kerül meghatározásra. A JPE szereplő számára a hozzáférési árra a MEH árplafont állapít meg.

- ❖ A fent említetteken kívül milyen, az infrastruktúrához történő hozzáféréssel kapcsolatos kérdés tárgyalását tartja szükségesnek a 2015 utáni gáz nagykereskedelmi modell kialakítása szempontjából?

5. A GÁZPIACI ÜZLETI MODELL KULCSKÉRDÉSEI

- 5.1. A jövőbeni gázpiac működési kereteit leíró üzleti modellnek tisztáznia kell, kik a modell főbb résztvevői, milyen piaci és szabályozási környezetben működhetnek majd és milyen jellegű üzleti tranzakciókra léphetnek egymással. Ezért a modell az alábbi kérdéskörökre keres választ, melyek a novemberi szóbeli konzultációk tematizálásának is alapjául szolgálnak:

- 5.1.1. Milyen legyen a jövőbeni gáz nagykereskedelmi piac szerződéses szerkezete (TOP szerződés, tőzsde, egyéb kétoldalú szerződések aránya) és a piaci koncentráció szintje (piaci szereplők száma)? Milyen nagykereskedelmi árszint becsülhető?

Nagyker
piacszerkezet

5.1.2. Mi legyen az Egyetemes Szolgáltatás – és ezzel összefüggésben a hazai kitermelés járadékának – helye a modellben?

ESZ, hazai termelés

5.1.3. Milyen legyen a hazai gáz infrastruktúrához, ezen belül különösen a kereskedelmi és stratégiai tárolókhöz, a határösszekötő vezetékek kapacitásaihoz valamint a szállítói kapacitásokhoz történő, az uniós szabályozással konform hozzáférés rendszere és árazása?

Infrastruktúra, TPA

5.1.4. Az egyes modell lehetőségek hogyan hatnak az ellátásbiztonság jelenlegi szintjére?

Ellátás-biztonság

5.1.5. Milyen piaci és jogi intézmények, szabályozói környezet garantálja a hazai gáz nagykereskedelmi piac hatékony működését az egyes változatokban?

Szabályozási környezet

6. ÜZLETI MODELL ALTERNATÍVÁK

Az alábbiakban három lehetséges üzleti modell alternatívát mutatunk be. Ezek döntően a nagykereskedelmi piac koncentráltságában, az egyetemes szolgáltatás (ESZ) jellegében és ellátási módjában, az ESZ-hez kapcsolódó – TOP – szerződések jellegében és az ESZ hiány/többlet kezelésének módjában különböznek egymástól.

A modellek közös eleme, hogy a piaci szereplők importforrásaikhoz a nemzetközi összekötő vezetékeken, diszkriminációmentes és piaci alapú kapacitás lekötési rendszer mellett jutnak hozzá. Az első két modell működőképességének alapvető feltétele továbbá, hogy a szlovák-magyar összekötő vezeték 2015 év végére üzemképes legyen.

Nagykereskedelmi versenymodell

6.1. Ez a modell a jelenlegi TOP szerződés lejárta után nem feltételez új, speciálisan magyar piacra kötött TOP szerződést valamely kiemelt hazai piaci szereplő révén. A hazai piacot a már itt lévő, hazai és nemzetközi tulajdonú szereplők és esetleges új belépők saját (nemzetközi) portfóliójukból látják el.

- 6.2. A kibővült nemzetközi összekötő vezetékeknek köszönhetően a piaci szereplők rendelkezésére álló gázimport kapacitások keleti és nyugati irányokból külön-külön is lehetővé teszik a hazai importigény teljes körű kielégítését.
- 6.3. A hazai kitermelés szabadon értékesíthető mind bel- és külföldön. A kitermelésen keletkező járadék sorsát tisztázni kell.
- 6.4. A hazai gáztőzsde – CEEGEX – működése a többszereplős piacnak köszönhetően ráterelődő tranzakciók által erősíti a hazai és régiós piac ártranszparenciáját.
- 6.5. Az ESZ és az ahhoz kapcsolódó hatósági árszabályozás rendszere megszűnik. A háztartási fogyasztók is a szabadpiaci kereskedőktől kapnak ajánlatokat és vásárolnak szolgáltatást.
- 6.6. Az ellátás biztonságát a piaci árazásba történő beavatkozástól mentes, hiteles és kiszámítható piaci intézményrendszer és szabályozás, valamint a legjobb európai gyakorlatnak megfelelően szabályozott szállítói rendszerirányító(k) és földalatti tárolók tevékenysége, és a hatékonyan működő kiegyenlítő gázpiac garantálja.
- 6.7. A hiteles piaci intézményrendszer kulcsfontosságú elemei az összekötő kapacitások piaca, a likvid OTC piac és gáztőzsde, a hazai földgáztárolói piac és a kiegyenlítő gázpiac.
- 6.8. A hiteles szabályozás kulcsfontosságú elemei a hozzáférési szabályok (csatlakozás, kapacitás lekötés, zsúfoltság kezelés, árazás) diszkrimináció mentessége és a piaci alapú megoldások alkalmazása. A szabályozás továbbá garantálja, hogy a nagy- és kiskereskedelmi termékárakba kizárólag a JPE szabályozás alapján lefolytatott szabályozói piacelemzés vagy versenyhatósági vizsgálat alapján kerülhessen sor beavatkozásra.

6.9. E modell-változat előnye, hogy sokszereplős, versenyző piac kialakítása révén várhatóan régiós viszonylatban is versenyképes árakat, számottevő forrás- és szerződéses diverzifikációt, és ebből fakadóan magas szintű ellátásbiztonságot eredményezne. Magyarország gázelosztó (hub) szerepe és infrastruktúrájának kihasználtsága (tárolók, tranzit) az aktív és nagyszámú kereskedői részvétel révén erősödne. Kockázata, hogy a piaci igények kielégítésének nincs explicit mennyiségi garanciája. Az ellátásbiztonság kulcsa a fizikai infrastruktúra rendelkezésre állása mellett a hiteles, transzparens és kiszámítható piaci működés és szabályozás. Megnyugtató lehet a nagyobb piaci szereplők 'market maker' jellegű elköteleződése a modell mellett.

- ❖ A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a nagykereskedelmi versenymodellt!

A nagykereskedelmi versenymodell megvalósulása a jelenlegi törekvések és jogszabályi változások mellett nem tűnik reálisnak.

A jelenleg kirajzolódó törekvésektől eltekintve ez a modell csak hosszabb előkészítés után valósítható meg.

- ❖ Mennyire megvalósítható a fenti modell? Mi kell ahhoz, hogy a piaci szereplők között tényleges verseny alakuljon ki a magyar nagykereskedelmi piacon?

A versenypiaci modell megvalósulásához elengedhetetlen a jelenlegi szabályozás átalakítása. Az árakat az engedélyes társaságoknak kell meghatározniuk a szabályozó felügyelete mellett. Meg kell szüntetni a szektorok közti keresztfinanszírozást és az árak szociálpolitikai szerepét. A piaci szereplőknek (felhasználóknak is), a szabályozó hatóságnak és a kormánynak el kell fogadnia a kedvezőtlen folyamatokat és azok kedvezőtlen hatásait is.

A nagykereskedelmi piacon ma is lehetne versenyhelyzet, ha nem lenne árarmoratórium. Az eladási és a vételi ár nincs összhangban egymással, egy ilyen rendszer korlátozza a verseny kialakulását.

- ❖ Milyen kockázatokat lát a nagykereskedelmi versenymodell kapcsán?

A nagykereskedelmi versenymodell kockázatos lehet a hosszú távú ellátásbiztonság szempontjából, ha a szereplők a kiszámíthatatlan piac miatt nem kötnek hosszú távú szerződéseket.

Az orosz nagykereskedő gyakorlata szerint egy-egy országban nem teremt versenyt orosz-orosz gáz között, ezért ha a források diverzifikációja nem valósul

meg, nem jön létre verseny a források között, nem alakul ki valódi verseny ezen a piacon.

Ezeknek a kockázatoknak a felárát a felhasználók viselik versenypiaci körülmények között, ami akár drágíthatja is az ellátást.

❖ Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

Olyan országokban képzelhető el ez a modell, ahol a földgáz több forrásból is rendelkezésre áll, és a piaci szereplők fejlett kockázatkezelési technikákkal rendelkeznek.

❖ A jelenlegi szabályozásban melyek a fenti modell megvalósításának legnagyobb akadályai?

A jelenlegi rendszerben a versenypiaci modell kialakításának legnagyobb akadálya a bizonytalan instabil szabályozás, az árszabályozási rendszer és a különböző piaci beavatkozások (kapacitás allokáció, stratégiai készletek kiosztása), valamint a jelentős infrastruktúra- fejlesztés árdrágító hatása.

Szabályozott ESZ + versenypiac

6.10. E modellváltozat leglényegesebb különbsége a nagykereskedelmi versenymodellhez képest az, hogy a jogalkotó az ESZ fogyasztók ellátása érdekében kijelöl egy ESZ nagykereskedőt. Az ESZ nagykereskedőnek az ESZ piac méretével (kb. 3 mrd m³) megegyező mennyiségű, maximum 3 éves szerződéssel kell rendelkeznie. A szerződést nyilvános tender eredményeként kell megkötni.

6.11. Az ESZ nagykereskedő kiválasztásának alternatív módja lehet, ha az ESZ fogyasztói kör ellátását szolgáló gázmennyiség beszerzésére a Magyar Energia Hivatal (MEH) nyilvános versenykiírása alapján kerül sor, melyen a nyertes egy évre nyeri el az egyetemes szolgáltatók ellátását. A nyertes bármely érvényes engedéllyel rendelkező kereskedő lehet. Az ESZ ára a tendernyertes ár és a szabályozott egyetemes szolgáltatói árrés összege.

6.12. A hazai kitermelésen keletkező járadék sorsát tisztázni kell.

6.13. Az ESZ nagykereskedőnek az egyetemes szolgáltatók felé ellátási kötelezettsége van.

- 6.14. Az egyetemes szolgáltatók az ESZ fogyasztók ellátása érdekében az ESZ nagykereskedőtől vásárolnak gázt. Az egyetemes szolgáltatókat az ESZ nagykereskedő irányában szerződéskötési kényszer terheli. Az egyetemes szolgáltatás árazását a kijelölt ESZ nagykereskedő fenti tender eredményeként kialakuló beszerzési ára határozza meg.
- 6.15. Az ESZ kiszolgálásával kapcsolatos mennyiségi kockázatot – amely az ESZ fogyasztók azon jogából fakad, hogy elhagyhatják az egyetemes szolgáltatás rendszerét – teljesen vagy legalábbis túlnyomó részben az ESZ nagykereskedő viseli.
- 6.16. Az ESZ nagykereskedő esetleges, az ESZ fogyasztáson felüli többleteit, illetve esetleges hiányát kizárólag tőzsdei úton értékesítheti / szerezheti be. A többletek szabadpiaci fogyasztók felé történő közvetlen értékesítése ugyanis versenytorzító hatású lenne a nem ESZ fogyasztók piacán.
- 6.17. A modell előnye, hogy – a nagykereskedelmi versenymodellről szóló részben bemutatott piacfejlesztés megvalósítása és az ESZ nagykereskedő szerződéses portfóliójának korlátozása esetén – megőrzi a sokszereplős, versenyző gázpiacot Magyarországon, ugyanakkor az ESZ vonatkozásában középtávon kiszámítható árazást garantál. Az ESZ nagykereskedő (és tulajdonosa) azonban jelentős pénzügyi (mennyiségi- és ár-) kockázattal szembesül, a kijelölés és a szerződéskötési kötelezettség pedig jogi aggályokat vethet fel.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- ❖ A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a Szabályozott ESZ + versenypiac modellt!

- ❖ Mennyire megvalósítható a fenti modell? Lenne-e Ön ESZ nagykereskedő?

Az említett modell számos kockázatot tartogat az esetleges ESZ nagykereskedő számára. A három éves kijelölési időtartam rövidnek tűnik ahhoz, hogy stabil beszerzési forrásokra pályázhasson és a szerződéses kockázatokat kezelni tudja.

A modell az ESZ nagykereskedő kockázataként kezeli a mennyiségi kockázatot. Az ESZ nagykereskedő nincs kapcsolatban az ESZ felhasználókkal, nincs a kereskedőváltásra ráhatása. A kereskedőváltásból adódó mennyiségi kockázatot az ESZ-nek és nem a nagykereskedőnek kell viselnie.

A szükséges többlet beszerzése vagy értékesítése a tőzsdén annak jelenlegi állapota mellett kockázatosnak tűnik.

Az ESZ piacon több nagykereskedő megjelenése is elképzelhető. Ez biztosíthatná az ESZ forrásdiverzifikációját, és egy esetleges nagykereskedői lehetetlenülés kockázatának részbeni kezelését.

- ❖ Milyen időtávra lenne célszerű kijelölni az ESZ nagykereskedőt?

Az ESZ-nagykereskedőt hosszabb távra, legalább 5, vagy akár 10 évre lenne érdemes kijelölni, tevékenységét, áralkalmazását ellenőrző garanciákkal.

- ❖ Milyen kockázatokat lát a szabályozott ESZ + versenypiac modell kapcsán?

Az egyetemes ellátás legfőbb kockázata a szabályozási kockázat, elsősorban az árszabályozás. Az árrés szabályozásán keresztül a hatóságnak ebben a modellben is lehetősége van fenntartani a jelenlegi rendszert.

- ❖ Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

Szabályozói és szerződéses garanciákra van szükség az áralkalmazási szabályok kapcsán, a kapacitásokhoz való diszkriminációmentes hozzáférés tekintetében, és biztosítani kell a szabályozó hatóságok függetlenségét is.

Domináns nagykereskedői modell

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- 6.18. A domináns nagykereskedői modell a jelenlegi piaci modell szerves folytatása. Ekkor a jogalkotó kijelöl egy nagykereskedőt, aki jelentős (akár évi 8 mrd m³), elsősorban a hazai igények kiszolgálására vonatkozó TOP szerződést köt az orosz partnerrel. A szerződés mérete következtében e nagykereskedő jelentős piaci dominanciával rendelkezik majd 2015 után a hazai piacon.
- 6.19. A hazai kitermelésen keletkező járadék sorsát tisztázni kell.
- 6.20. A domináns nagykereskedőnek az ESZ fogyasztók felé ellátási kötelezettsége van. Ezzel összefüggésben a domináns nagykereskedőnek az ESZ szolgáltatók felé az ESZ fogyasztás mértékéig felajánlási kötelezettsége van.
- 6.20.1. További lehetőség, hogy az egyetemes szolgáltatókat az ESZ nagykereskedő irányában szerződéskötési kényszer terheli. Ez a megoldás ugyanakkor jogi aggályokat vethet fel.
- 6.21. Az ESZ mennyiségi kockázatát, valamint az új TOP szerződés pénzügyi kockázatát – amely abból fakad, hogy a TOP versenyképessége elmaradhat a konkurens kereskedők ajánlataitól – teljesen vagy legalábbis túlnyomó részben a domináns nagykereskedő viseli.
- 6.22. A domináns nagykereskedő az ESZ fogyasztáson felüli többletét tetszőleges módon értékesítheti.
- 6.23. A modell előnye, hogy továbbviszi a már megszokott piaci modellt és explicit mennyiségi garanciát ad a hazai fogyasztói igények kielégítésére. Ugyanakkor a nagy mennyiségű TOP szerződés kockázata csak akkor elviselhető mértékű, ha az abban kialakított árazási formula jelentős mértékben piaci indexálású (vagyis korlátozott az olajár-indexálás mértéke). A modell elbizonytalaníthatja a sokszereplős, versenyző gázpiacot Magyarországon, ellentétes a diverzifikációs törekvésekkel, és gyengíti az ország esetleges hub szerepét.

- ❖ A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a Domináns nagykereskedői modellt!

A domináns nagykereskedői modellben az egyetemes szolgáltatás magas szintű ellátásbiztonságot nyújt, de ennek költségei és ára ma nem jelenik meg a földgáz árában.

Ez az EMFESZ ellehetetlenülésekor is nyilvánvalóvá vált, a felhasználók olcsóbb árért cserébe egy kockázatosabb ellátási formát választottak, de társaság csődjekor ennek (kiegyenlítő gáz ára pl.) semmilyen költségét nem kellett viselniük, sőt az egyetemes szolgáltatásba történő visszatérésükkor egyes felhasználók kedvezményt is kaphattak 3 hónapig a kialakult ESZ-verseny következtében.

- ❖ Mennyire megvalósítható a fenti modell?

A jogalkotói szándék azt mutatja a közelmúlt változásai alapján, hogy ez a kívánatos és megvalósítandó modell.

- ❖ Milyen kockázatokat lát a domináns nagykereskedői modell kapcsán?

A szabályozói beavatkozás mára olyan mértékű, ami hosszabb távon nehezen tartható fenn jelenlegi formájában akár a földgázpiacon akár a kapcsolódó ágazatokban (távhő és egyetemes villamos-energiakereskedelmi piac) árszabályozásban. Amennyiben a végfelhasználói árakat a jogalkotó szabályozza, akkor az azt előállító, termelő ágazatok szabályozott áron értékesített termékeinek és szolgáltatásainak alapanyagát is ebben a rendszerben, szabályozott áron kellene az érintetteknek beszerezni. Ez pedig túlmutat a domináns nagykereskedői modell keretein és egy centralizált energetikai ágazatot vázol fel.

- ❖ Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

Erős és független szabályozó hatóság működésével lehetne kezelni a szabályozásból eredő kockázatokat.

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- ❖ Melyik modellváltozat áll az Ön / az Ön által képviselt vállalat szívéhez a legközelebb? Válaszát kérjük, indokolja is!

Olyan modell fogadható el, amely – tekintve hogy Magyarország EU-tagállam, betartja az EU jogszabályait. Ennek a versenypiaci és a vegyes modell felel meg.

A hazai viszonyok jelenleg nem érettek egy versenypiaci modell bevezetésére és a kormányzati célok, a vállalat visszavásárlások és jogszabályváltozások sem ebbe az irányba mutatnak.

A második modell - több ESZ-nagykereskedő jelenlétével és tendereztetéssel - átláthatóbb piaci viszonyokat teremthet, és megtartja az ESZ nyújtotta ellátásbiztonságot is.

- ❖ A fenti modelleken túlmenően milyen gáz nagykereskedelmi modell kialakítását tartaná célszerűnek 2015 után?